

Ügyfelekkel szembeni
követelések könyvvizsgálata
Molnár Gábor – senior manager

Budapest, 2010. október 28.

Témák

Tervezési eljárások

Hitelek vizsgálata

Mérlegen kívüli tételek

Értékvesztés

Egyéb kapcsolódó eljárások

Tervezési eljárások

Ügyfelekkel szembeni követelések könyvvizsgálata

Lényeges állítások az ügyfelekkel szembeni követelésekkel kapcsolatban :

- Létezés
  - A követelés valós-e?
- Jogok és kötelezettségek
  - A követelés jogilag érvényesíthető-e?
- Teljesség
  - Minden követelés rögzítésre került-e?
- Értékelés és felosztás
  - Követelés értékelése helyes-e?
  - Értékvesztés
  - Devizás értékelés
  - Éven belüli, éven túli megbontás

Ügyfelekkel szembeni követelések könyvvizsgálata

Elvégzendő könyvvizsgálati eljárások (tervezés):

Gazdálkodó és környezetének megismerése:

- Jogszályi környezet:
  - Hpt. és Ptk. általános előírásai
  - Egyéb jogszályi előírások pl. jelzáloghitelezés, gépjármű finanszírozás, devizafinanszírozás szabályai

- Hitelezési tevékenység jellemzői:
  - Főbb termékek (terméktípusok, futamidő, fedezetek, stb.)
  - Ügyfélszegmens (pl: lakossági, KKV, vállalati, önkormányzati, stb.)
  - Értékesítési csatornák (fiókhálózat, saját ügynökök, külső ügynökök)
  - Alkalmazott ügyfélminősítési rendszer

Ügyfelekkel szembeni követelések könyvvizsgálata

Elvégzendő könyvvizsgálati eljárások (tervezés):

- Belső kontrollok, folyamatok megismerése:
  - Feladatkörök megosztása a hitelezési folyamatban:
    - ügyfélkapcsolat-hitelkérelem,
    - cenzúra előterjesztés,
    - jóváhagyás,
    - szerződéskötés
    - folyósítás,
    - könyvelés
    - monitoring
  - Folyamatba épített és vezetői ellenőrzési pontok:
    - Automatizált ellenőrzés (pl:IT rendszer logikai ellenőrzések, kötelező adattartalmak)
    - Manuális ellenőrzés (pl: 4 szem elve, dokumentum ellenőrzés, szuperkontroll)

Ügyfelekkel szembeni követelések könyvvizsgálata

Elvégzendő könyvvizsgálati eljárások (tervezés):

IT rendszer :

- Általános számítástechnikai kontrollok
  - Információ biztonság:
    - Jelszóhasználat
    - Felhasználók hozzáférése
    - Logok használata
    - Adatbázis felépítés és hozzáférés
  - Adatközpontok és hálózati tevékenységek:
    - Programozott futások
    - Fizikai kontroll
  - Változás kontroll:
    - Programváltozások kezelése
    - Biztonsági mentések, BCP

Ügyfelekkel szembeni követelések könyvvizsgálata

Elvégzendő könyvvizsgálati eljárások (tervezés):

IT rendszer :

- Alkalmazás kontrollok
  - Információ biztonság:
    - Jelszóhasználat
    - Felhasználók hozzáférése
    - Adatbázis felépítés és hozzáférés
- Számítógép által generált információk használata a könyvvizsgálat során
  - Analitikák
  - Korosító listák
  - Hitelszámla forgalmi tételek
  - Egyéb adatok

Belső ellenőrrel való kapcsolattartás:

- Belső ellenőri jelentések és azok hatása az auditra
- Belső ellenőr által végzett vizsgálatok felhasználása

Ügyfelekkel szembeni követelések könyvvizsgálata

Elvégzendő könyvvizsgálati eljárások (tervezés):

Lényeges hibás állítás kockázatának felmérésének szempontjai (többek között):

- Mennyire lényeges az adott egyenleg a beszámoló egésze szempontjából?
- A folyamatok és a belső ellenőrzés mennyire megbízható?
- A folyamatok és belső ellenőrzés felülvizsgálata, utótesztelése rendszeres-e?
- Az IT rendszerből nyert adatok mennyire kontrolláltak, az IT rendszer biztonsága megfelelő-e?
- Van-e jelentős kockázata a csalásnak?
- Vannak-e kapcsolt felekkel folytatott tranzakciók?
- A kockázatvállalási folyamat mennyire szabályozott, standardizált?
- Van-e olyan jelentőségű koncentráció a portfólióban, amely portfólió szintű kockázatokat hordoz?
- A hitelmonitoring mennyire rendszeres, a problémás hitelek kezelése mennyire szabályozott?
- Az IT rendszer, belső adminisztráció megfelelően támogatja-e a hitelezési veszteségekre vonatkozó statisztikák elkészítését?

Ügyfelekkel szembeni követelések könyvvizsgálata

Elvégzendő könyvvizsgálati eljárások (tervezés):

Összefoglaló könyvvizsgálati terv :

- Lényeges egyenlegek, részegyenlegek kijelölése
- Tesztelendő kockázatok azonosítása és egyenlegekhez rendelése
- Belső kontroll folyamatok felmérése és tesztelése (elegendő és megfelelő bizonyosság)
- Specialisták bevonása (értékbecslő, IT auditor, stb.)
- Alapvető vizsgálati eljárások hatóköre és terjedelme

Hitelek vizsgálata

Ügyfelekkel szembeni követelések könyvvizsgálata

Tipikus ügyfélportfóliók:

- Lakossági fedezett
  - Jelzálog
  - Gépkocsi
  - Egyéb
- Lakossági fedezetlen
  - Személyi kölcsön
  - Folyószámlahitel
  - Hitelkártya
- Vállalati hitelek:
  - Vállalatfinanszírozás
  - Projektfinanszírozás

Ügyfelekkel szembeni követelések könyvvizsgálata

Elvégzendő alapvető vizsgálati eljárások:

1. Lakossági hitelportfólió vizsgálata: (létezés, jogok és kötelezettségek, teljesség)

1.1 Mintavételes vizsgálat

- Elegendő mintanagyság meghatározása (teljes állomány, nem problémamentes állomány)
- Mintavételes vizsgálat
- Következtetések levonása a portfólió fennmaradó részére
- Benchmarking

1.2 Rétegzett mintavétel kockázati profilok alapján

- Kockázatok definiálása (pl: létezés, jogok és kötelezettségek)
- Kockázati profilok létrehozása
- Mintavétel a kockázati profilokból
- Mintavétel a fennmaradó állományból
- Következtetések levonása

Ügyfelekkel szembeni követelések könyvvizsgálata

Elvégzendő alapvető vizsgálati eljárások :

Lakossági hitelek tételes vizsgálata során figyelembe veendő szempontok (többek között):

- Analitika-főkönyv egyeztetése
- Az ügylethez tartozik mindkét fél által aláírt (közokiratba foglalt) szerződés ?
- Hitelügylet adatai (IT rendszer) megegyeznek-e az aláírt szerződéssel ?
- Az elbírálás, folyósítás során betartották-e a belső előírásokat (megfelelő szintű jóváhagyás, előírt dokumentumok, stb.) ?
- Az ügylet megfelelő fedezettséggel rendelkezik-e, a fedezet jogilag megfelelően alátámasztott-e?
- A kimutatott tőkekövetelés megfelel-e a szerződéses ütemtervnek?
- Az ügyfél jelenlegi minősítése megfelel-e a belső előírásoknak?

Ügyfelekkel szembeni követelések könyvvizsgálata

Elvégzendő alapvető vizsgálati eljárások :

2. Vállalati hitelportfolió vizsgálata: (létezés, jogok és kötelezettségek, teljesség)

2.1 Mintavételes vizsgálat

- Nagykockázat vállalások tételes vizsgálata
- Elegendő mintanagyság meghatározása (teljes állomány, nem problémamentes állomány, iparági koncentráció, ügyfélcsoportok, stb.)
- Mintavételes vizsgálat
- Következtetések levonása a portfólió fennmaradó részére
- Elemzéses eljárások

Ügyfelekkel szembeni követelések könyvvizsgálata

Elvégzendő alapvető vizsgálati eljárások:

Vállalati hitelek tételes vizsgálata során figyelembe veendő szempontok (többek között):

- Analitika-főkönyv egyeztetése
- Az ügylethez tartozik mindkét fél által aláírt (közokiratba foglalt) szerződés ?
- Hitelügylet adatai (IT rendszer) megegyeznek-e az aláírt szerződéssel ?
- Az elbírálás, folyósítás során betartották-e a belső előírásokat (megfelelő szintű jóváhagyás, előírt dokumentumok, stb.) ?
- Az ügylet megfelelő fedezettséggel rendelkezik-e, a fedezet jogilag megfelelően alátámasztott-e?
- Volt-e változás a fedezetek értékében?
- A társaság üzletmenete, jövőbeni üzleti kilátásai alapján szükséges-e az ügyletre értékvesztés elszámolása?
- A kimutatott tőkekövetelés megfelel-e a szerződéses ütemtervnek?
- Az ügyfél jelenlegi minősítése megfelel-e a belső előírásoknak?
- Rendszeres időközönként elvégzésre került-e az ügylet monitoringja?

Ügyfelekkel szembeni követelések könyvvizsgálata

Elvégzendő alapvető vizsgálati eljárások:

Vállalati hitelek vizsgálata:

- A társaság üzletmenete, jövőbeni üzleti kilátásai alapján szükséges-e az ügyletre értékvesztés elszámolása?
  - A hitelező értékelésének vizsgálata
  - Éves, évközi beszámolók, mutatók elemzése (könyvvizsgálói jelentés)
  - Üzleti tervek áttekintése
  - Feljegyzések
  - Interjúk az ügyfél-kapcsolattartóval, monitoringot végzővel
  - Sajtóhírek
  - Going concern

Ügyfelekkel szembeni követelések könyvvizsgálata

Elvégzendő alapvető vizsgálati eljárások:

3. Külső megerősítések használata: (létezés, jogok és kötelezettségek, teljesség)
  - Lakossági követelések esetében:
    - általában pozitív megerősítés (és tartalmazza a követelés értékét)
    - kevés és/vagy nehezen értelmezhető válaszok, általában minimális lefedettség
    - negatív megerősítés (amely szintén tartalmazza a követelés érték) esetén nagy mintaszám, de a bizonyosság nehezen kezelhető => nagy számú, kis összegű tétel, nem várható hiba előfordulása nagy számban
  - Vállalati követelések esetében:
    - pozitív megerősítés (és tartalmazza a követelés értékét)
    - hatékony eljárás, kevés munkával nagy fedettség érhető el a létezés kockázatára
    - viszont ha nem érkezik vissza a levél, alternatív eljárások kellene a bizonyosság megszerzéséhez (mintaszámítás fontos)
    - esetleg egyéb szerződéses feltételek megerősítése

Mérlegen kívüli tételek

Ügyfelekkel szembeni követelések könyvvizsgálata

Elvégzendő könyvvizsgálati eljárások:

Mérlegen kívüli tételek: (létezés, teljesség, jogok és kötelezettségek)

- Hitelkockázat vállalással járó mérlegen kívüli kockázatvállalások:
  - Le nem hívott hitelkeret
  - Akkreditív
  - Bankgaranciák
  - Garancia keret (?)
  - Stb.

Fedezetek nyilvántartása:

- 0-s számlaosztály
- Kiegészítő melléklet része

Fedezetek értékelése:

- Szabályzatoknak megfelelő fedezetérték
- Aktuális piaci érték

Értékvesztés

Ügyfelekkel szembeni követelések könyvvizsgálata

Értékvesztés vizsgálata

1. Lakossági hitelportfólió:

1.1 Elemzéses eljárások:

- Iparági benchmarking
  - NPL hitelek aránya
  - Hitelek átlagos értékvesztés fedezettsége

1.2 Tételes vizsgálati eljárások:

- Számviteli politika, értékvesztés politika vizsgálata
- Minősítési kategóriákba sorolása helyessége
- Késedelmes napok száma szerinti besorolás tesztelése
- Várható veszteségre vonatkozó becslés (értékvesztés %) tesztelése
- Értékvesztés kulcsok utótesztelése

Értékvesztés =? PD x LGD

(múltbeli statisztika időtávja, dinamika, trend, összehasonlíthatóság?)

Ügyfelekkel szembeni követelések könyvvizsgálata

Értékvesztés vizsgálata

2. Vállalati hitelportfólió:

2.1 Elemzéses eljárások:

- Iparági benchmarking
  - NPL hitelek aránya
  - Hitelek átlagos értékvesztés fedezettsége

2.2 Tételes vizsgálati eljárások:

- Számviteli politika, értékvesztés politika vizsgálata
- Minősítési kategóriákba sorolása helyessége
- Késedelmes napok száma szerinti besorolás tesztelése
- Várható veszteségre vonatkozó becslés vizsgálata
- Bedőlt ügyletek értékvesztésének utótesztelése
- Jogszabályi előírások megfelelése

Ügyfelekkel szembeni követelések könyvvizsgálata

Értékvesztés vizsgálata

2.3 Projektfinanszírozás sajátosságai:

- Általában nincs meglévő üzletmenet, szokásos cash-flow
- Általában szerződéskötéskor, folyósításkor nincs meglévő fedezet
- A hitel-projekt megtérülés nagyban függ:
  - jövőbeni eseményektől,
  - a projekt üzleti modellének, tervének megfelelőségétől,
  - a management tevékenységétől, tulajdonosi motiváltságtól
  - az ügyfélkereslet kockázatától,
  - szabályozási kérdésektől,
  - jogi problémák megléte (pl: el nem készült ingatlan)

Ügyfelekkel szembeni követelések könyvvizsgálata

Értékvesztés vizsgálata

Példa:

Ingatlan „piaci” értéke folyósításkor:	165 millió Ft
Ingatlan likvidációs (hitelfedezeti) értéke folyósításkor (-10%):	150 millió Ft
Felvett hitel folyósításkor (1 M CHF)	150 millió Ft

Jelenlegi állapot:

Ingatlan piaci értéke jelenleg (-28%)	120 millió Ft
Ingatlan likvidációs (hitelfedezeti) értéke jelenleg (-25%)	90 millió Ft
Hitel értéke jelenleg(1 M CHF)	200 millió Ft
Felmerülő veszteség (90 mFt-200 mFt), 55%	110 millió Ft

Ügyfelekkel szembeni követelések könyvvizsgálata

Értékvesztés vizsgálata

2.4 Fedezetek értékelése

A bank szempontjai szerint a fedezet legyen:

- likvid
- értékesíthető
- érvényesíthető
- értékálló
- (helyettesíthető)

Tipikus fedezetek:

- ingatlan jelzálog (tulajdoni lap, közjegyzői okirat)
- ingó zálogjog (gépek, készletek), opciós is lehet
- árbevétel engedményezése
- garancia, kezesség (banki, állami)
- értékpapír- (lombardhitel), készpénzóvadék
- közraktárjegy

Ügyfelekkel szembeni követelések könyvvizsgálata

Értékvesztés vizsgálata

3. Jogszabályi előírások megfelelése:

- Halasztott kamatfizetés
  - céltartalék képzés, feloldás fizetéskor
- Tőkésített kamatok
  - minősítés alapköveteléssel azonosan, de ha AA, vagy rosszabb, 100% értékvesztés
- Átstrukturált ügyletek
  - szerződésmódosítás: nemfizetés elkerülésére / jelentős, ügyfél számára kedvező módosítás / veszteség elkerülésére régi hitelt refinanszírozó hitel (kapcsolt vállalkozással is!)
  - nem átstrukturálás: piaci feltételek miatti módosítás, új adós
  - nem lehet jobb értékelési kategória vagy PM – kivételek: KF ha, fedezett, törlesztett, 180 napig nem késik; PM, ha fentiek és 365 napig nem késik
- Stb.

Ügyfelekkel szembeni követelések könyvvizsgálata

Értékvesztés vizsgálata

4. Vállalati hitelportfólió, egyéb eljárások:

- Banki monitoring:

„250/2000 7. számú melléklet II. fejezet:

(18) A tételek minősítését és értékelését bizonylatokkal kell alátámasztani. Ilyen bizonylatnak minősülnek többek között az értékelésnél alkalmazott módszertan, eljárás szerint az új könyv szerinti érték levezetésének folyamatát, egyes részeredményeit (beleértve a fedezet figyelembevétel nélküli egyéb szempontok alapján meghatározott, az adott tételhez kapcsolódó várható veszteség összegét is) - a pénzügyi intézményen belül arra illetékes személyek, testületek általi jóváhagyással, hitelt érdemlően - dokumentáló bizonylatok, az ügyfél, partner (adós) minősítéséhez felhasznált adatokat, információkat tartalmazó bizonylatok, a fedezetek meglétét, az abban bekövetkező változásokat, a fedezetek értékelését, értékének levezetését, az értékelésének alapjául szolgáló adatokat tartalmazó bizonylatok, a tételek piaci értékének figyelembevétel esetén annak meghatározásául alapul vett értékadatokat, az alkalmazott értékelési eljárás szerint levezetett piaci értéket, azok tartós alakulását bemutató adatokat tartalmazó dokumentumok, a késedelmes teljesítést igazoló bizonylatok, és a behajtással kapcsolatos intézkedéseket, azok tényleges vagy várható költségeit rögzítő, alátámasztó bizonylatok.”

Ügyfelekkel szembeni követelések könyvvizsgálata

Értékvesztés vizsgálata

5. Vállalati hitelportfólió, egyéb eljárások:

- Sajtóhírek
- Mérleg fordulónapja utáni események
  - Törlesztési késedelem
  - Csőd, felszámolás
  - Későbbi hónap, negyedév során elszámolt értékvesztés
  - Átstrukturálás

Ügyfelekkel szembeni követelések könyvvizsgálata

Értékvesztés vizsgálata

6. Konklúzió levonása:

- Értékvesztés hiány/többlet az egyedileg vizsgált problémamentes ügyleteknél
- Értékvesztés hiány/többlet az egyedileg vizsgált NEM problémamentes ügyleteknél
- Extrapolált értékvesztés hiány/többlet a teljes portfólió vonatkozásában

=> Egyedi vizsgálatból eredő következtetések

- Megképzett értékvesztés társasági szinten
- Általános kockázati céltartalék, egyéb tartalékok szintje

=> Portfólió átfogó minősége és a tartalékok szintjének vizsgálata (sok kicsi...)

Egyéb kapcsolódó eljárások

Ügyfelekkel szembeni követelések könyvvizsgálata

PSZÁF külön jelentés tartalma

- Tőkekövetelményeknek megfelelés (12)
- Könyvvizsgáló mintavételi, eljárásai, következtetési kiterjeszhetősége (13)
- Csoport esetén a csoport tőkekövetelmény megfelelése (14)
- Minősítési szabályzatok jogszabályi megfelelése (14)
- Prudenciális követelmények betartása, csoportszintű érvényesítése (15)
- Belső szabályzatok módosítása (16)
- Eszközminőség, kockázatok értékelése
  - Minősítés alá tartozó eszközcsoportok, nem PM eszközök kezelési módszere
  - A minősített eszközök könyv szerinti értéke és összetétele (kapcsolt ügyletek!) (17)
- Egyedi vizsgálatok értékelés helyességére (18)
- Értékvesztési, céltartalék-képzési módszertanra észrevételek (19)

Ügyfelekkel szembeni követelések könyvvizsgálata

PSZÁF külön jelentés tartalma (folytatás)

- Kockázati céltartalék képzés/felhasználás megfelelése (23)
- Nagykockázat vállalás (29)
- CRD bevezetése (30)
- És minden, amit a Hpt. és a Tpt. még előír...(2)

Specialitások:

- Jelzáloghitelintézet: Jht. megfelelés hitelek lejáratára, biztosítéki értékekhez viszonyított aránya tekintetében, jelzáloglevelek fedezete (41)

Ügyfelekkel szembeni követelések könyvvizsgálata

Kérdések?

Deloitte.

A Deloitte név az Egyesült Királyságban “company limited by guarantee” formában alapított Deloitte Touche Tohmatsu Limited társaságra és tagvállalatainak hálózatára utal, melyek mindegyike önálló, egymástól elkülönülő jogi személy.
A Deloitte Touche Tohmatsu Limited és tagvállalatai jogi struktúrájának részletes bemutatását a következő link alatt találja: www.deloitte.hu/magunkrol.

© 2010 Deloitte Magyarország.